

Musikexempel (CD)

Kapitel 1 HUR SKA DET LÅTA?			
1 0'21	Augsburgska konstskåpet ca 1625	Musikautomat byggd i Augsburg ca 1625. I Sverige sedan ca 1632, nu Uppsala universitet. Inspelning redigerad i dator. Sannolikt den äldsta bevarade "inspelningen" med anknytning till Sverige.	G. Klingfors. Från "Sânt e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
2 2'08	Romance Balbastre 1778 A) som noterat B) enligt ritning	Datorrealiserad (MIDI) ritning för musikautomat ur de Celles (1778) som visar hur Balbastre spelade stycket. Ritningen är mycket exakt vad gäller tempo, rytm och tonlängd, men information om dynamik saknas helt. Ljud från modernt piano. OBS! Finns i MIDI-format på www.retro.nu .	G. Klingfors
3 0'28	Dansrytm Arbeau 1588 A) som noterat B-D) med accenter	Dansrytm ur Arbeau (1588). Först exakt som noterat på historisk virveltrumma (1700-tal, Lund). Därefter med accenter. Alla varianter är historiskt möjliga utom den första, eftersom Arbeau skriver att trumslagarna accentuerade och varierade rytmerna.	G. Klingfors
4 0'56	Canzona Merulo 1592 A) Som noterat. B) Med tonsättarens improvisationer.	"Utskriven improvisation" från 1592. Visar hur en tonsättare kunde improvisera i egen musik. Ljud från samlingar av Rådmansöorgeln (se vidare "Samlingar").	G. Klingfors
5 1'09	Lady Madonna Lennon/McCartney 1968 A) Som noterat B) Som det låt.	Exempel på vad som kan hända när man använder normal musikhistorisk metodik på en Beatleslåt och gör som det står i noterna. OBS! Exemplet finns i utökad form som animerad FLASH-film på www.retro.nu .	Lennon & McCartney EMI CDS 7 97039 2 1993
6 0'46	Preludium J.S. Bach ca 1720	Musik av J.S. Bach framförd i brasiliansk choros-stil, en musiktradition med rötter i 1700-talet.	Bach in Brasil Camerata Brasil EMI 7243 5 56939 2 1 2000
7 1'53	Pathétique-sonaten Beethoven 1798/9	Sats 1–2 ur Beethovens Pathétique-sonat framförd som noterat och enligt dåtida spelläroböcker, bl.a. Beethovens exemplar av Cramer (1804) och Türk (1789). Tempi efter Beethovens elev Czerny. Visar att rytmisk drive och tydlighet präglade äldre musikpraxis och gör musik lättlyssnad och lättbegriplig, i linje med dåtidens ideal. Programmering Gunno Klingfors. OBS! Finns i MIDI-format på www.retro.nu .	G. Klingfors
8 2'25	Invention 1 Bach/Quantz A) Som noterat B) I tempo C) Shuffle (inegal) D) Artikulation E) Ornament	På Bachs tid (1700-talet) var spelsättet starkt påverkat av dansmusik. Här spelas Bachs 1:a invention enligt de riktlinjer som finns i Quantz lärobok från 1752. Quantz och Bach var goda vänner och spelade tillsammans. För att ha kontroll på skeendet har anvisningarna realiserats i dator. OBS! Finns i MIDI-format på www.retro.nu . A) Som noterat. B) Tempo efter Quantz tabeller med utgångspunkt från taktart och komplikationsgrad. C) Enligt Quantz ska man alltid spela shuffle (inegal; 3:2) när tempot inte är för snabbt. D) Den första tonen i ett avsnitt ska accentueras mer än övriga toner, oberoende av var i taktens tonen förekommer. E) Med ornament, betoning av ackordfrämmande toner etc.	G. Klingfors
9 0'48	Invention 1 Bach/Quantz/Swing	När inventionen spelas enligt Quantz (se vidare ovan) kan man lägga till ett swingkomp. Det beror på att den praxis Quantz beskriver har mycket gemensamt med hur man spelar swing.	G. Klingfors
10 1'01	Kanon Pachelbel ca 1680	Gjord uteslutande med samlingar av de äldsta samplingsbara musikinstrument som finns i Sverige (se vidare "samlingar"). Det låter inte automatiskt "gammalt" bara för att man använder "originalljud". Gamla musikinstrument låter som man vill att de ska låta. Spelsättet avgör. Rytmmonster efter Arbeau (1588)	G. Klingfors. Från "Sânt e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
11 1'27	Hallelujakören Händel 1741 A) Harnoncourt B) Warren/Jones	Två polarpristagares versioner av Händels Hallelujakör.	Teldec 9031-77615-2 1992 Reprise Records 7599-26980-2 1992

Kapitel 2 NYA TIDER – NY MUSIK			
12 0'30	Hausi (i makvam Irak) Insp. 1970	Arabisk musik med rötter i andalusisk (spansk) musik från tiden före 1400-talet, inspelad i gränsområdet Marocko/Algeriet. Ger kanske en bild av hur avancerad europeisk musik kunde låta under medeltiden.	Aboubekr Zerga Topic Records Ltd. TSCD901 1994
13 0'56	W'chol Bo'e Olom Insp. 1908	Judisk musik som kanske påminner om hur ett <i>organum</i> ursprungligen kan ha låtit. Kören/orgeln håller långa toner (<i>cantus firmus</i>) och Sawel Kwartin (1847–1953) sjunger en delvis improviserad stämma. Inspelning från Wien 1908.	Fri
14 1'32	Manlig vokalkvartett A) Kvartett ur Sixtinska kapellet 1904 B) Silver Leaf Quartet of Norfolk 1930 C) Dunhum Jubilee Singers 1930	Alltsedan medeltiden har manlig vokalkvartett varit en central ensembleryp i europeisk, fr.o.m. 1500/1600-talen även i amerikansk musik. Exemplet visar att det inte var så stor skillnad mellan hur Sixtinska kapellets sångare lät med kastrater i överstämmorna och tidiga gospelkvartetter.	G. Klingfors
15 0'48	Romanesca Pachelbel ca 1680	Denna variant av vampen (ostinatot) <i>romanesca</i> inleds med att ackordföljden spelas på piano. Se vidare spår 10 för ytterligare information.	G. Klingfors. Från "Sånt e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
16 1'11	Passamezzo moderno Klingfors/Lindblom	Nutida musik bygger ofta på 1500-talets ackordformler. Här har instrumenten ersatts av samplingar av historiska instrument (se vidare "Samplingar"). Instrumentet som låter som dragspel är en regal.	EMI/G. Klingfors. Från "Sånt e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
17 2'23	Israel In Egypt Händel Insp. 1888	Utdrag ur G.F. Händels oratorium <i>Israel In Egypt</i> , inspelad av Colonel George Gouraud i <i>The Crystal Palace</i> i London den 29 juni 1888. Detta tros vara världens första bevarade musikinspelning.	Fri
Kapitel 3 IMPROVISATION			
18 0'56	W'chol Bo'e Olom Insp. 1908	<i>Organum</i> ? Se vidare spår 13.	Fri
19 1'44	Al mente Zarlino 1558 A) Cantus firmus B) Motstämma C) Motstämma i kanon	Exempel på vokal improviserad kontrapunkt ur Zarlinos lärobok från 1558. <i>Cantus firmus</i> är utgångspunkt (A). Mot den improviseras en stämma (B), som dessutom kan sjungas i kanon (C).	G. Klingfors
20 0,58	Riverside blues Insp. 1923	Kontrapunktisk jazzimprovisation (flera melodislingor på en gång med utgångspunkt från en grundmelodi). <i>King Oliver's Jazz Band</i> .	Fri
21 0'30	Hausi (i makvam Irak) Insp. 1970	Arabisk musik rötter i andalusisk (spansk) musik från tiden före 1400-talet, inspelad i gränsområdet Marocko/Algeriet. Sångaren använder en typ av diminutionsteknik och ornament som tycks beskrivas i europeiska källor före 1800-talet.	Aboubekr Zerga Topic Records Ltd. TSCD901 1994
22 1'17	My yiddiche mama Insp. 1929	Sophie Tucker har en personlig ornamentik av det slag som beskrivs i äldre sångläroböcker och sjunger med kraftfull bröströst. Sångsättet har troligen förekommit i Europa i århundraden.	Fri
23 2'41	Canzona Merulo 1592 A) Som noterat B) Med tonsättarens improvisationer	Intabulering ("utskreven improvisation") från 1592. Visar hur en tonsättare kunde improvisera i egen musik. Ljud från samplingar av Rådmansöorgeln (se vidare "Samplingar").	G. Klingfors
24 2'58	Ain't misbehavin Insp. 1929	Fats Waller spelar sin berömda melodi och improviserar förändringar. Kan ge en bild av hur det lät när Sweelinck och Mozart gjorde detsamma.	Fri
25 0'48	Rytmsektion	Rytmiskt stabilt och drivande komp.	G. Klingfors
26 0'42	Georgia on my mind Carmichael Insp. 1960	Ray Charles. Exempel på personlig stil som bygger på improvisatorisk attityd. Man hör omedelbart vem som sjunger.	MGM E4059 1962
27 1'06	Varianter av skala Ganassi 1535	Olika sätt att spela en skala ur första kapitlet av Ganassis improvisationslärobok från 1535. Exemplet är mycket noga noterat i rytmiskt hänseende. Basstämman tillagd för ökad tydlighet.	G. Klingfors

28 2'17	Shirt tail stomp Insp. 1929	<i>Benny Goodman and his boys</i> . Exempel på hur man ofta experimenterar med ljud och speltekniker i improvisation. Så småningom tas det nya upp i noterad musik.	Fri
29 1'56	Bachs Air J.J. Loussiers trio Insp. 1960	Den franske pianisten J.J. Loussiers trio samtidsanpassar gammal musik via improvisation. Kanske är detta mer "tidstroget" än att använda gamla instrument. J.S. Bach var ju en stor improvisatör och i denna tappning låter musiken fortfarande modern, liksom den gjorde för Bachs publik.	DECCA 157562-2 1960
Kapitel 4 SÅNG			
30 0'23	Ornament Abu Seluf Insp. 1970	Den virtuosa libanesiska sångerskan Donia Yubis sjunger ett ornament snarlikt sådana som finns noterade i europeiska sånganvisningar från 1500/1600-talen.	Topic Records Ltd TSCD901 1994
31 0'51	Listearian (Mozart) Insp. 1889	Ur operan <i>Don Giovanni</i> . Världens äldsta Mozartinspelning (1889), gjord av den danske operasångaren Peder Schram (1819–95), en av den danska operans främsta och mest välutbildade sångare, arbetade där i 63 år. Han låter mer som en kuplettsångare än som en operasångare. Exemplet bekräftar att nutidens operasång är ett modernt sångsätt.	Fri
32 1'20	Are you lonesome Elvis Presley Insp. 1960	Elvis Presley demonstrerar virtuos kontroll över kombinerad röst. Kanske är sångsättet besläktat med äldre tiders kammarsång.	RCA PD89062 1983
33 1'42	Ave Maria Bach/Gounod Insp. 1904	Kastratsångaren Alessandro Moreschi (1858–1921) sjunger Bach/Gounods <i>Ave Maria</i> i Vatikanen 1904. Lägga märke till de uttrycksfulla och medvetna "röstbytena", besläktade med de Elvis gör i exempel 32.	G. Klingfors
34 1'03	Incipit lamentatio Insp. 1904	Kastratsångaren Alessandro Moreschi (1858–1921) sjunger en 1600-talsvariant av enstämig kyrklig sång (gregoriansk sång). Lägga märke till de tydliga glottisansatserna och småornamenten. Efterklang har lagts till, eftersom sångsättet är anpassat till Peterskyrkan i Rom.	G. Klingfors. Från "Sant e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
35 0'46	Nattens drottning Mozart Insp. 1911	Sångerskan Frieda Hempel (1885–1955). Tydliga spår av äldre sångteknik med glasklara ansatser, tydliga löpningar, sparsamt vibrato etc.	Fri
36 3'17	Regal och sång A) Regal (Lövestabruk) B) Sophie Tucker C) Gospel D) Tidstroget E) Sardisk kvartett F) Regal	I Nordeuropa ansågs orgelns regalstämma klinga snarlikt en god manlig kyrkosångare under 1500/1600-talen. Här jämförs ett antal sångsätt med regalstämman (<i>Vox humana</i>) i orgeln i Lövestabruk 1728. Stämman byggdes om på 1740-talet och 1960-talet men ger en bild av hur en relativt mjuk regalstämma kunde låta. Vilket sångsätt är mest likt regalen? Uppmärksamma i synnerhet det tidstroga exemplet.	Blandat
37 1'14	Mary Take 6 Insp. 1988	Den helt manliga gospelgruppen Take 6 bestod när inspelningen gjordes av sångare i ungefär samma ålder och med samma omfång som J.S. Bachs sångare. De sjunger obehindrat i Bachs sopranomfång.	Reprise Records 925 670-2 1988
38 1'32	Manlig vokalkvartett A) Sixtinska kapellet B) Gospel C) Gospel	Se vidare spår 14.	G. Klingfors
39 0'58	Stockholm 1653 Palestrina/Klingfors	Kan det ha låtit så här på slottet Tre kronor i Stockholm 1653, när den italienska musikgruppen med kastratsångare framförde musik av Palestrina? Bygger på en inspelning av Palestrinas <i>La cruda mia nemica</i> med en kvartett med två kastratsångare ur Sixtinska kapellet 1904. Till den har improviserats stämmor efter Rognoni (1620) på samlingar av musikinstrument som användes i Sverige då (se vidare "Samplingar")	G. Klingfors. Från "Sant e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
Kapitel 5 KLASSISK MUSIK			
40 2'23	Israel In Egypt Händel Insp. 1888	Det är ingen slump att världens troligen äldsta bevarade inspelning gäller musik av G.F. Händel. Se vidare spår 17.	Fri
41 3'06	Pathetique-sonaten Beethoven (1798/9)	Sats 1–2 ur Beethovens Pathetique-sonat framförd som noterat i och enligt dåtida spelläroböcker. Se vidare spår 7.	Klingfors

42 1'26	Hallelujakören Händel 1741 A) Harnoncourt B) Warren/Jones	Skillnaden mellan klassiskt och oklassiskt framförande av ett och samma musikstycke.	Teldec 9031-77615-2 1992 Reprise Records 7599-26980-2 1992
43 1'41	Symfoni nr 5 Beethoven Insp. 1913	Världens första inspelning av Beethovens 5:a. Arthur Nikisch dirigerar <i>Berliner Philharmoniker</i> . Med tanke på hur det låter jämfört med gospel- och jazzinspelningar från samma tid kan man bara förundras över hur man kunde göra anspråk på att företräda den bästa musiken i världen.	Fri
Kapitel 6 DANSMUSIK			
44 2'49	Den blomstertid nu kommer Dansversion	Som många andra psalmer var <i>Den blomstertid nu kommer</i> från början en dans (bourrée). Här används samlingar av de äldsta musikinstrument som finns i Sverige och sardiska sångare. Som framgår låter det inte automatiskt "gammalt" eller "1600-tal" bara för att man använder originalljud (se vidare "Samlingar").	G. Klingfors. Från "Sånt e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
45 1'07	Bailla me Gipsy Kings Insp. 1991	Exempel på nutida dansmusik med rötter i 1500-talet. Gipsy Kings använder i princip samma instrument som man gjorde i dåtidens Spanien.	Columbia 468 648-2 1991
46 0'36	Ballu torrau Gruppo tenores Insp. 1980	Exempel på sjungen, halvt improviserad dansmusik av manlig vokalkvartett från Sardinien. Traditionen kan ha rötter i 1400/1500-talen.	Le chant de monde LDX 274760 1992
47 0'36	Augsburgska konstkåpet ca 1625/2002	Musikautomat, Augsburg ca 1625. I Sverige sedan ca 1632, nu i Uppsala universitet. Redigerad i dator. Sannolikt den äldsta bevarade inspelningen med anknytning till Sverige.	G. Klingfors. Från "Sånt e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
48 0'36	Gavotte D'Audieme Insp. 1927	<i>Guennech och Bouc</i> spelar en gavotte (dans) på säckpipa och skalmeja. Inspelningen ger antagligen en bild av hur de duos kan ha låtit som spelat dansmusik i Europa sedan medeltiden. Tempo och artikulation stämmer med skriftliga franska källor från 1600-talets slut.	Fri. Från "Sånt e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
49 0'46	Medley Fox Trot Insp. 1923	<i>Ted Lewis popular</i> , ett av de populäraste Klezmerbanden i New York. Här märks inte bara det tydliga släktskapet med tidig jazz, utan klarinettspelet verkar ha rötter i 1500/1600-talens skalmejaspel.	Fri
50 0'50	Visslarepolska Insp. ca 1915	Spelmannen <i>Lars Johan Sundell</i> (1874–1923) från Västervik. Svenskt låtspel har starka rötter i 1600/1700-talens internationella dansmusik. Många ornament etc. återfinns i tryckta anvisningar från denna tid.	Fri
51 0'40	Cajun Insp. 1929	<i>Vas y Carrément</i> med <i>Amédée Breux och Cleoma Breux 6 Orphy Breux</i> . Musiken kommer från Louisiana och är besläktad med den dansmusik som fransmännen införde på den amerikanska kontinenten under 1600/1700-talen. Under 1800-talet ersatte dragspel regal. Triangelackompanjemang var antagligen mycket vanligt före 1900-talet.	Fri. Från "Sånt e livet med Pest-Ester & Slang-Bella på 1600-talet."
52 0'50	Ain't misbehavin Insp. 1937	<i>Franska Hotkvintetten</i> . Sättningen fiol, 3 gitarrer och kontrabas gör bandet till en efterföljare till de rytm- och fiolbaserade dansband som blev vanliga i Europa under 1500-talet.	Parlophone F951 1937
53 1'35	Nagasaki Insp. 1933	Eddie South och Eddie Langs orkester. Exempel på en mix av arrangerade och mer eller mindre improviserade avsnitt och komponenter.	Fri
54 2'26	Invention Bach/Quantz A) Som noterat B) Tempo C) Shuffle (inegal) D) Artikulation E) Ornament	Att spelsättet på Bachs tid var starkt påverkat av dansmusik framgår av detta exempel. Bachs 1:a invention spelas enligt de riktlinjer för hur man ska spela som finns i Quantz (1752) lärobok om hur man spelar och sjunger. Se vidare spår 8.	G. Klingfors
55 0'51	Invention Bach/Quantz/Jazz	Se vidare spår 9.	G. Klingfors
56 1'28	Back home in Indiana Insp. 1954	Art Tatum med trio improviserar virtuos musik över en känd dansmelodi på i princip samma sätt som man gjort i Europa i århundraden. Arvtagare till Bach och Mozart.	Pablo 7PACD-4404-2 1991
Kapitel 7 EL OCH INSPELNINGAR			

57 0'36	Fonograf A) Original B) Digital bearbetning	Många gamla inspelningar låter mycket illa. Genom digital bearbetning kan de förbättras.	G. Klingfors
58 0'36	Bandbredd A) 200–2 000 Hz B) 100–13 000 Hz C) 20–20 000 Hz	Visar skillnaderna i bandbredd mellan: A) fonografrullar B) elektriska inspelningar C) cd-skiva. OBS! Vissa frekvenser ligger utanför det hörbara omfånget.	G. Klingfors
59 2'23	Israel In Egypt Händel Insp. 1888	Det är ingen slump att världens troligen äldsta bevarade inspelning gäller musik av G.F. Händel. Se vidare spår 17.	Fri
60 0'46	Musikhistoria	Det går inte att beskriva musik med ord och noter så att en som aldrig hört musiken förstår hur det låter. Hur skulle man beskriva detta? Se vidare spår 49.	Fri
61 0'45	Sampling A) Samplade ljud B) Ljuden använda i musik	Visar hur samplingarna av Rådmansöorgeln låter (pipor och tangentljud), och hur de används i musik av Merulo.	G. Klingfors